TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI

STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI

İŞGÜCÜ PİYASASINDAKİ GELİŞMELERİN MAKRO ANALİZİ

EKONOMİK MODELLEME VE KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Dairesi

2022 - II

1. Yönetici Özeti

Bu rapor 2022 yılı ikinci çeyreğine ilişkin açıklanan güncel çeyreklik veriler çerçevesinde son döneme ilişkin işgücü piyasası değerlendirmelerini içermektedir.

2021 yılının ikinci yarısından itibaren salgına yönelik önlemlerin sona ermesiyle birlikte iktisadi faaliyette görülen güçlü seyir, 2022 yılının ikinci çeyreğinde de sürmüştür. Türkiye ekonomisi güçlü yurtdışı talebin desteklediği ihracatın da etkisiyle 2022 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 7,6 oranında büyümüştür.

Salgın kaynaklı olumsuz etkilerin ortadan kalkmaya başlamasıyla hem yurtiçinde hem de yurtdışında güçlü seyrini sürdüren talep ve iktisadi faaliyet, 2022 yılının ikinci çeyreğinde istihdam yaratma kapasitesini olumlu yönde etkilemiştir. Normalleşme süreci hizmetler sektörü istihdamına olumlu yansırken yurtdışı talebin sürüklediği sanayi sektörü güçlü performansının sürdüğü gözlenmektedir.

2. İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler

Türkiye İstatistik Kurumunun Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) sonuçlarına göre, 2022 yılı birinci çeyreğinde yüzde 11 olarak gerçekleşen mevsimsel etkilerden arındırılmış (MEA) işsizlik oranı 2022 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 10,6 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 1). Mevsimsel etkilerden arındırılmamış veriler baz alındığında ise işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 1,7 puan azalarak yüzde 10,1'e gerilemiştir.

Grafik 1: İşgücü Piyasasındaki Temel Göstergeler (MEA)

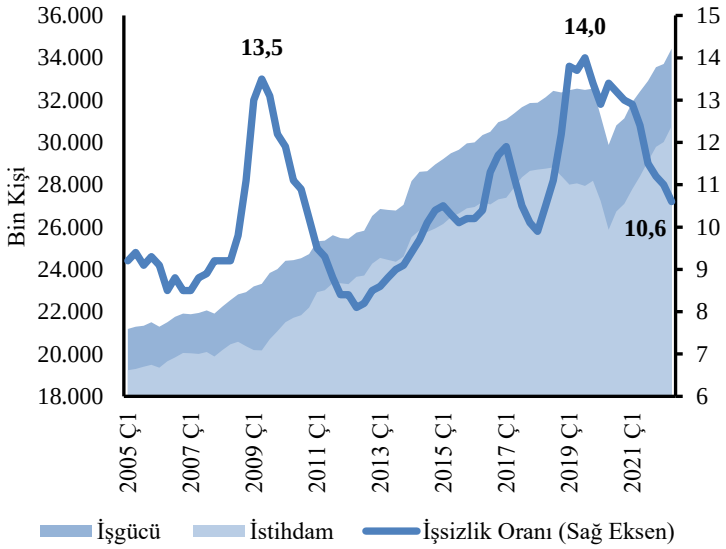

Kaynak: TÜİK

2022 yılının birinci çeyreğinde güçlü bir büyüme performansı gösteren Türkiye ekonomisi 2022 yılının ikinci çeyreğinde de bu eğilimini sürdürerek yüzde 7,6 oranında büyümüştür. Çeyreklik bazda MEA büyüme oranı ise yüzde 2,1 düzeyinde gerçekleşmiştir.

2022 yılının ikinci çeyreğinde MEA işgücüne katılım oranı (İKO) bir önceki çeyreğe göre 0,9 puan artarak yüzde 53,3 olarak gerçekleşmiştir. İKO, kadınlarda 1,2 puan artarak yüzde 35,3; erkeklerde ise 0,6 puan artarak yüzde 71,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde MEA istihdam oranı bir önceki çeyreğe göre 1,1 puan artarak yüzde 47,7'ye yükselmiştir.

TÜİK tarafından yayımlanan İşgücü Girdi Endekslerine göre toplam istihdam endeksi, 2022 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 5,4 artış göstermiştir. Alt sektörler incelendiğinde,

endeksin; sanayi sektöründe yüzde 4,4, inşaat sektöründe yüzde 6,3, ticaret-hizmet sektörlerinde ise yüzde 8,4 artış gösterdiği görülmektedir. Toplam istihdam endeksi 2022 yılı ikinci çeyreğinde 2022 yılı ilk çeyreğine göre yüzde 1,7 artış göstermiştir. Önceki çeyreğe göre değişim oranı incelendiğinde; sanayi sektöründe yüzde 1,3, ticaret-hizmet sektörlerinde ise yüzde 2,5 artış gözlenirken inşaat sektöründe yüzde 1,3 azalış görülmektedir.

Sanayi, inşaat ve ticaret-hizmet sektörleri toplamında çalışılan saat endeksi, 2022 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 11,5 artmıştır. Alt sektörler incelendiğinde; sanayi sektöründe yüzde 7,6 artış, inşaat sektöründe yüzde 2,5 azalış, ticaret-hizmet sektörlerinde ise yüzde 17,3 artış görülmektedir. Toplam çalışılan saat endeksi, 2022 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 2,1 artış göstermiştir. Alt sektörler incelendiğinde; sanayi sektöründe yüzde 1,2, ticaret-hizmet sektöründe yüzde 3,1 artış gözlenirken inşaat sektöründe yüzde 0,2 azalış görülmektedir.

2.1. Makroekonomik Görünüm ve İstihdamdaki Gelişmeler

2022 yılı ikinci çeyreğinde Türkiye ekonomisi, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 7,6 oranında, bir önceki çeyreğe göre ise yüzde 2,1 oranında büyümüştür. Bu durum, yılın ikinci çeyreğinde ekonominin istihdam yaratma kapasitesini olumlu yönde etkilemiştir.

İmalat sanayii kapasite kullanım oranı 2022 yılı Ağustos ayında 76,7 seviyesinde gerçekleşerek uzun süreli hareket bandı olan 75-80 aralığında kalmayı başarmıştır (Grafik 2).

Sanayi üretim endeksi (MEA), 2022 yılı Temmuz ayında bir önceki aya göre 9,1 puan azalmıştır (Grafik 3). Normalleşme sürecinde güçlü performans sergileyen sanayi üretim endeksinin son dönemde bir miktar hız kestiği görülmektedir.

Grafik 2: Kapasite Kullanım Oranı (%)

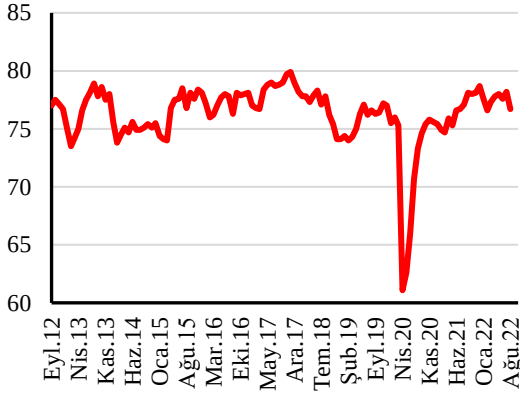

Kaynak: TCMB

Grafik 3: Sanayi Üretim Endeksi (MEA)

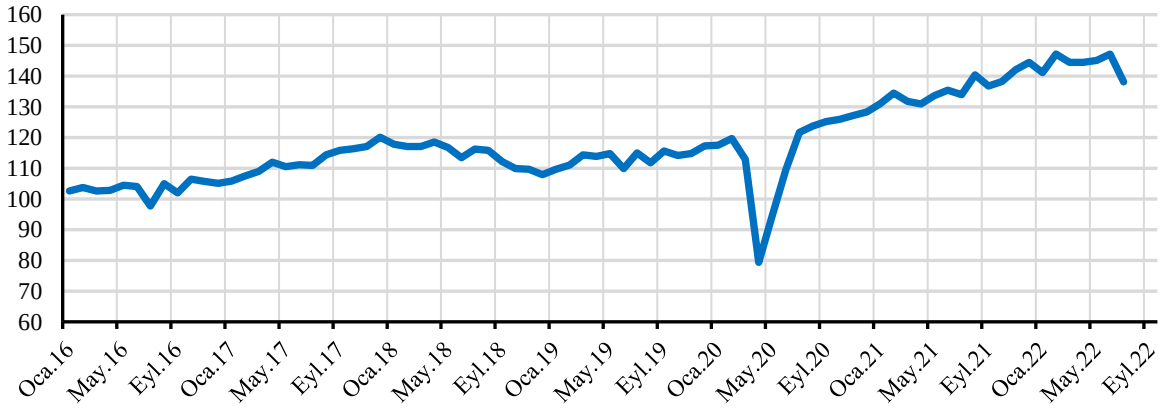

Kaynak: TÜİK

2022 yılı ikinci çeyreğinde toplam istihdam yıllık bazda 2 milyon 317 bin kişi artarak 30 milyon 765 bin kişi olmuştur (Grafik 4). Tarım sektöründe 76 bin kişilik istihdam kaybı yaşanırken hizmetler sektöründe 1 milyon 650 bin, sanayi sektöründe 687 bin ve inşaat sektöründe 57 bin kişilik artışlar gerçekleşmiştir.

Grafik 4: Sektörlerin Toplam Net İlave İstihdama Katkıları (Yıllık, Bin Kişi)

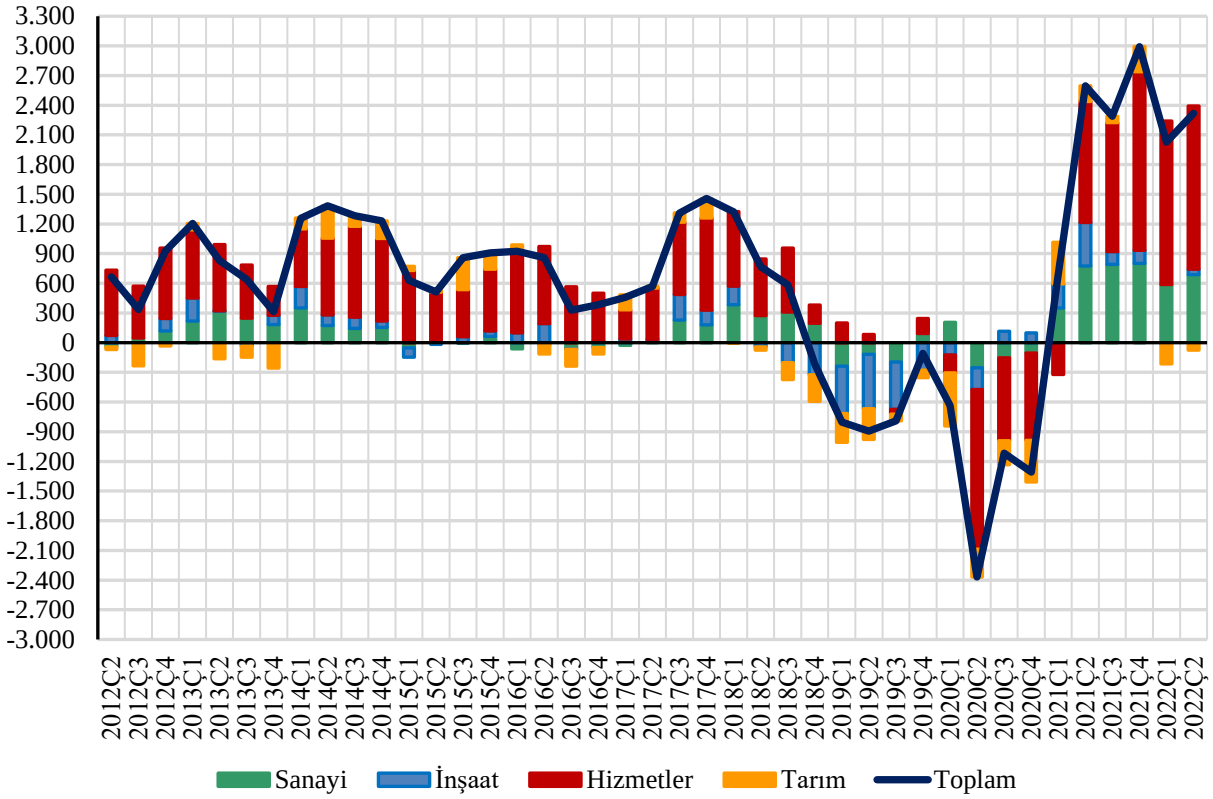

Kaynak: TÜİK

2022 yılı ikinci çeyreğinde MEA istihdam bir önceki çeyreğe göre 765 bin kişi artmıştır. İstihdam değişiminin alt kırılımları incelendiğinde; tarımdışı sektörler içinde imalat ile eğitim sırasıyla 276 bin ve 120 bin kişilik istihdam artışlarıyla öne çıkmaktadır. İstihdam kayıplarında ise 30 bin kişi ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri öne çıkmaktadır (Grafik 5).

Grafik 5: İktisadi Faaliyet Kollarına Göre 2022Ç1-2022Ç2 İstihdam Değişimi (MEA, Bin Kişi) [1]

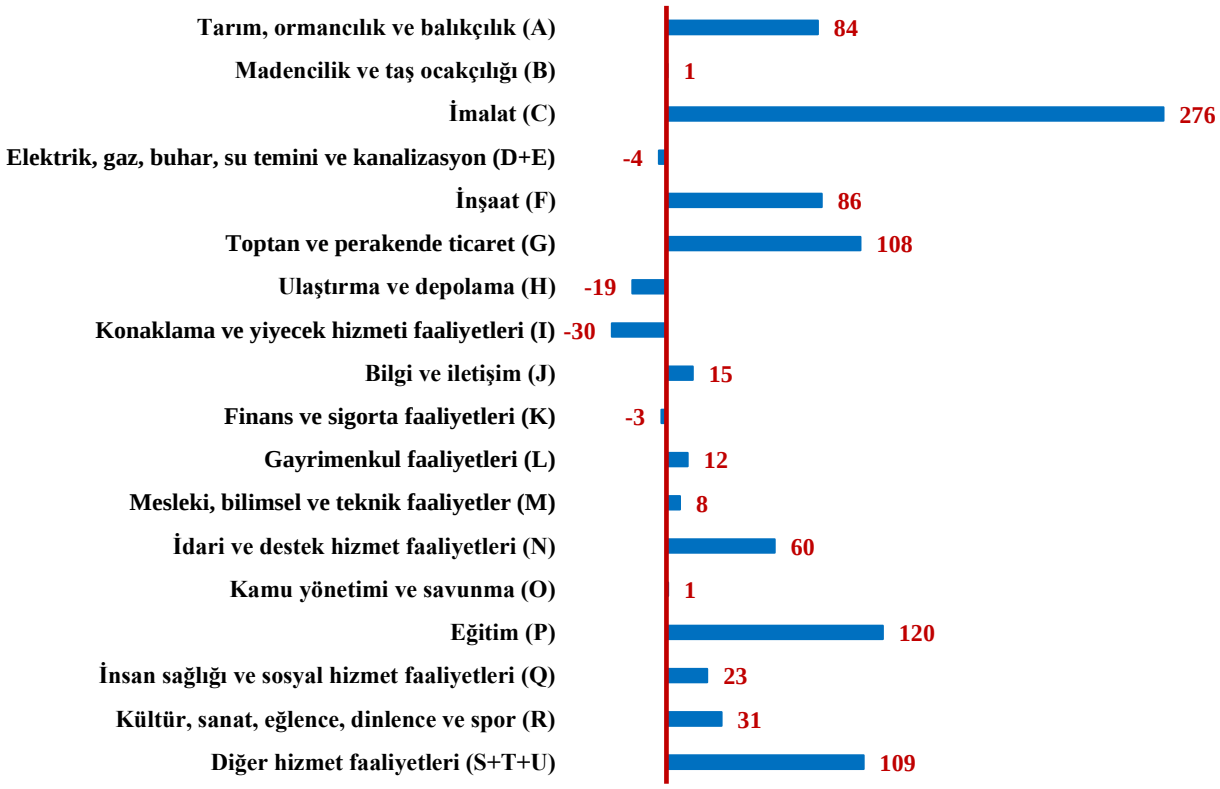

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi

2022 yılı ikinci çeyreği itibarıyla mevsim etkilerinden arındırılmış olarak tarım, sanayi ve hizmetler (inşaat dâhil) sektörlerinin toplam istihdam içindeki payları sırasıyla yüzde 16, yüzde 22 ve yüzde 62 olarak gerçekleşmiştir.

MEA verilere göre, tarım istihdamı 2022 yılı ikinci çeyreğinde 4 milyon 930 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Güçlü seyrini devam ettiren imalat sanayiinin etkisiyle sanayi sektörü istihdamı 6 milyon 759 bin kişiye yükselmiştir. Hizmetler (inşaat hariç) ve inşaat istihdamı sırasıyla 17 milyon 275 bin ve 1 milyon 811 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Toplam istihdam ise bu dönemde 30 milyon 775 bin kişidir (Grafik 6).

[1] İktisadi faaliyet kollarına göre çeyrekten çeyreğe istihdam değişimi, TÜİK verilerine dayalı olarak mevsimsel düzeltme yapılarak elde edilmektedir. Bu nedenle faaliyetler değişimi toplamı sektörler değişimini vermeyebilir.

Grafik 6: Sektörel İstihdamdaki Gelişmeler (MEA, Bin Kişi)

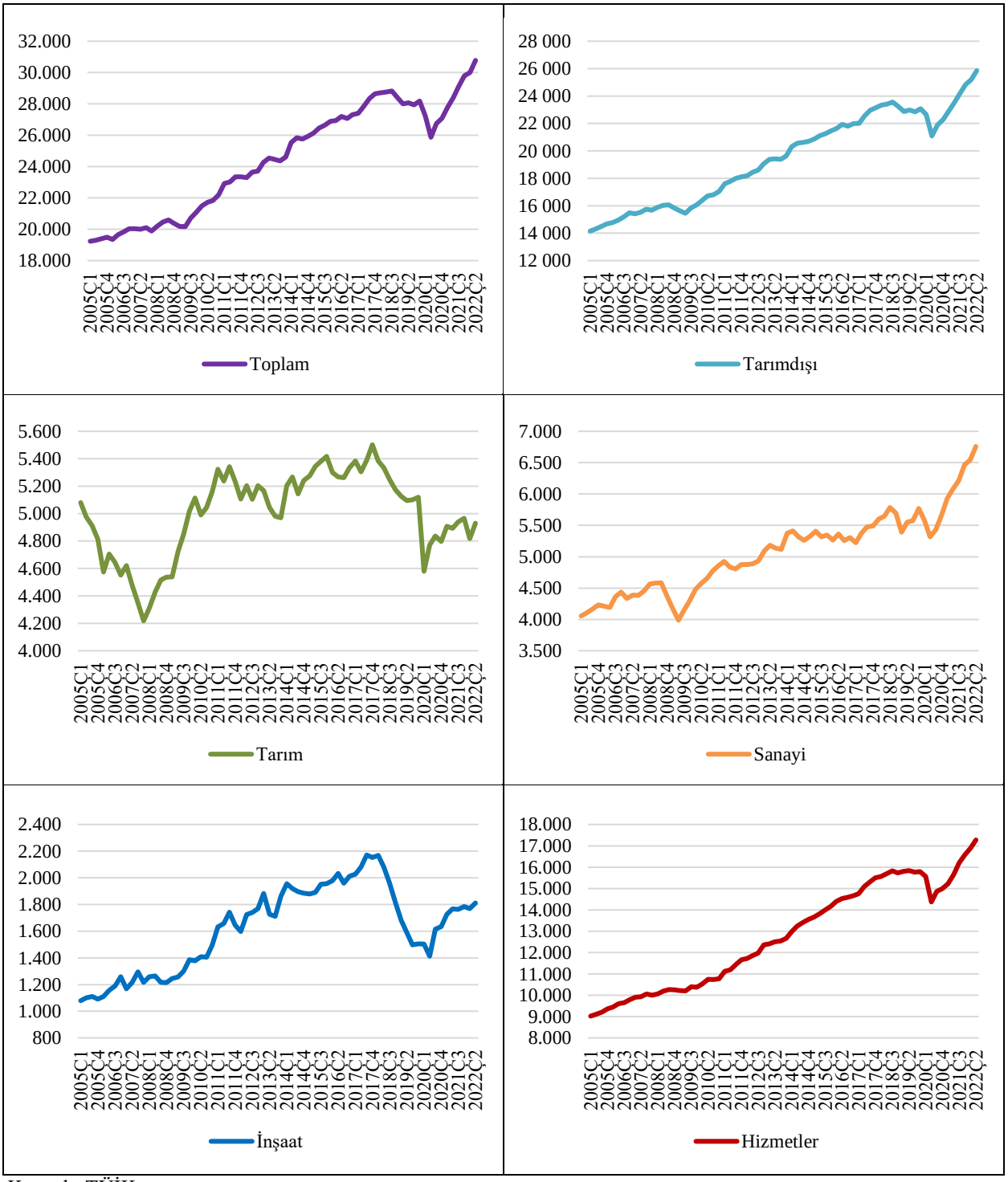

Kaynak: TÜİK

MEA verilere göre yılın ikinci çeyreğinde tüm sektörlerde istihdam artmıştır. Çeyreklik bazda sektörlerin toplam net ilave istihdama katkıları incelendiğinde, 765 bin kişilik çeyreklik istihdam artışının 393 binini hizmetler, 217 binini sanayi, 113 binini tarım ve 42 binini ise inşaat sektörü oluşturmaktadır (Grafik 7).

Grafik 7: Sektörlerin Toplam Net İlave İstihdama Katkıları (Çeyreklik, MEA, Bin Kişi)

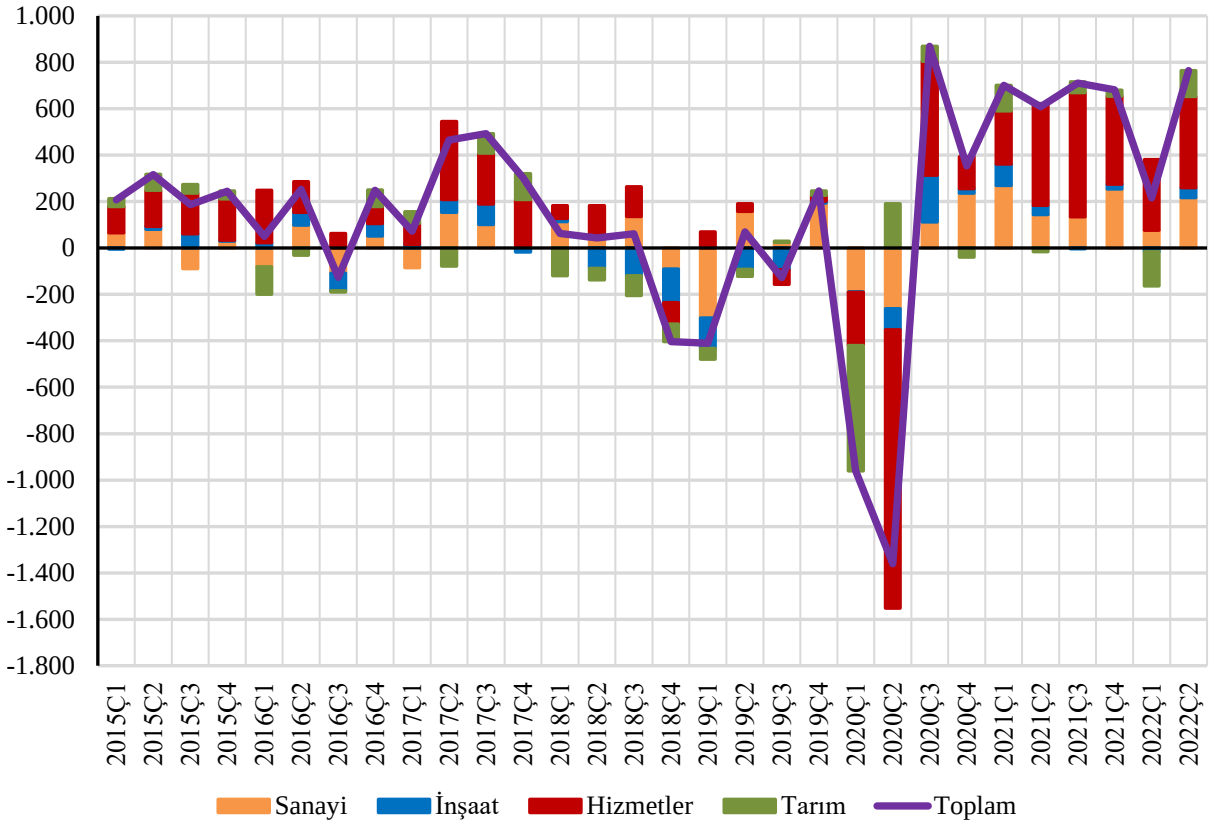

Kaynak: TÜİK

2022 yılı ikinci çeyreğinde kamu istihdamı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,2 oranında artış kaydetmiş ve 4 milyon 989 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Kamu istihdamının toplam istihdam içindeki payı ise ikinci çeyrek itibarıyla yüzde 16,2 düzeyindedir (Grafik 8).

Grafik 8: Toplam Kamu İstihdamı (Bin Kişi)

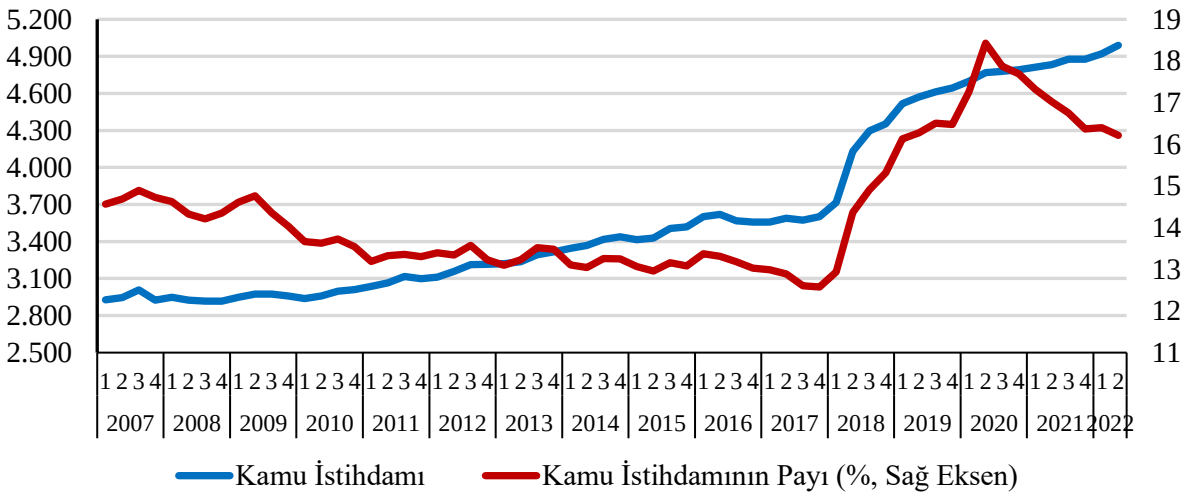

Kaynak: TÜİK

Sektörel kısmi emek verimliliği gelişmeleri incelendiğinde; sanayi sektörü verimliliğinde 2020 yılı ikinci yarısından itibaren görülen güçlü artış eğiliminin 2021 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren kesintiye uğradığı görülmektedir. Salgın sonrası toparlanma döneminde istihdam artışlarının katma değer artışından daha güçlü seyretmesi söz konusu kesintide önemli rol oynamaktadır. Hizmetler sektörü verimliliğindeki artışın hız kesse de devam ettiği görülmektedir. Tarım sektörü verimliliğinin ise son altı çeyrektir düşüş sergilediği gözlenmektedir (Grafik 10).

Grafik 9: Sektörel Verimlilikteki Gelişmeler (2005=100)[2]

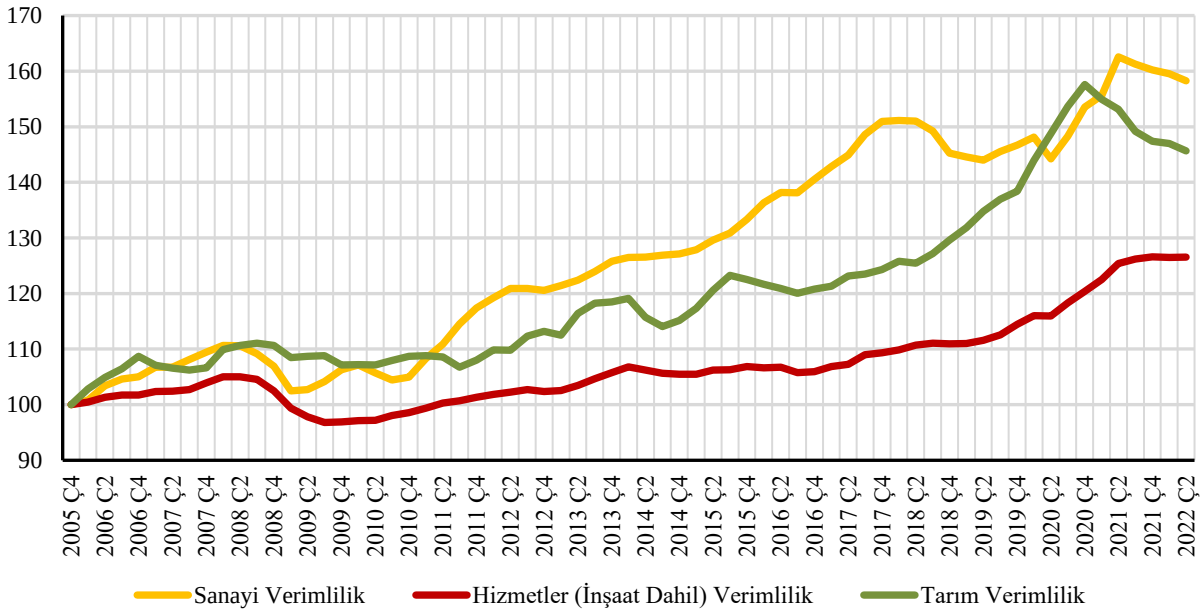

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Eğitim durumu açısından işgücü piyasası verileri incelendiğinde, 2022 yılı ikinci çeyreğinde toplam işgücüne katılanlar arasında lise altı eğitime sahip olanların yüzde 45,3 ile en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir. Yükseköğretim mezunlarının toplam işgücündeki payı bu dönemde yüzde 27,7'dir. Geçen yılın aynı çeyreğine göre 544 bin kişilik net ilave istihdam artışı gözlenen ilgili grupta işsizlik oranı yüzde 10,5 düzeyindedir. İstihdamda en yüksek paya sahip lise altı eğitimlilerin işsizlik oranı ise yüzde 9,3'tür.

[2] Sektörel verimlilik, sektörel reel katma değerin (4 çeyrek) hareketli ortalamasının sektörel istihdamın (4 çeyrek) hareketli ortalamasına bölünmesiyle elde edilmiştir.

Kutu	İstihdam ve Haftalık Çalışma Süresi

İstihdam seviyesine bağlı olarak nispeten hafif dalgalanmalar olmasına rağmen haftalık çalışma saatindeki genel düşüş eğilimi 2014 yılından itibaren devam etmektedir. 2014 yılı Ocak ayında kadınlarda 41 saat olan haftalık çalışma süresi 2022 yılı Haziran ayı itibarıyla 40,3 saat olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde ise aynı dönemde bu sayı 50,6'dan 46,4'e kadar önemli ölçüde gerilemiştir. Dolayısıyla toplamda sağlanan iyileşmenin büyük oranda erkeklerdeki düşüşten kaynaklandığı söylenebilir. Önümüzdeki dönemde erkekler ve kadınlar arasındaki haftalık çalışma saatinin daha da kapanacağı beklenmektedir. Böylece gelişmiş ülkelerdekine benzer çalışma sürelerine ulaşılması mümkün olacaktır. Ortalama haftalık çalışma sürelerinde sağlanan düşüşün istihdam oranlarına da olumlu bir katkı sağlaması muhtemeldir.

Grafik 1: Kadınlarda ve Erkeklerde Haftalık Çalışma Saati

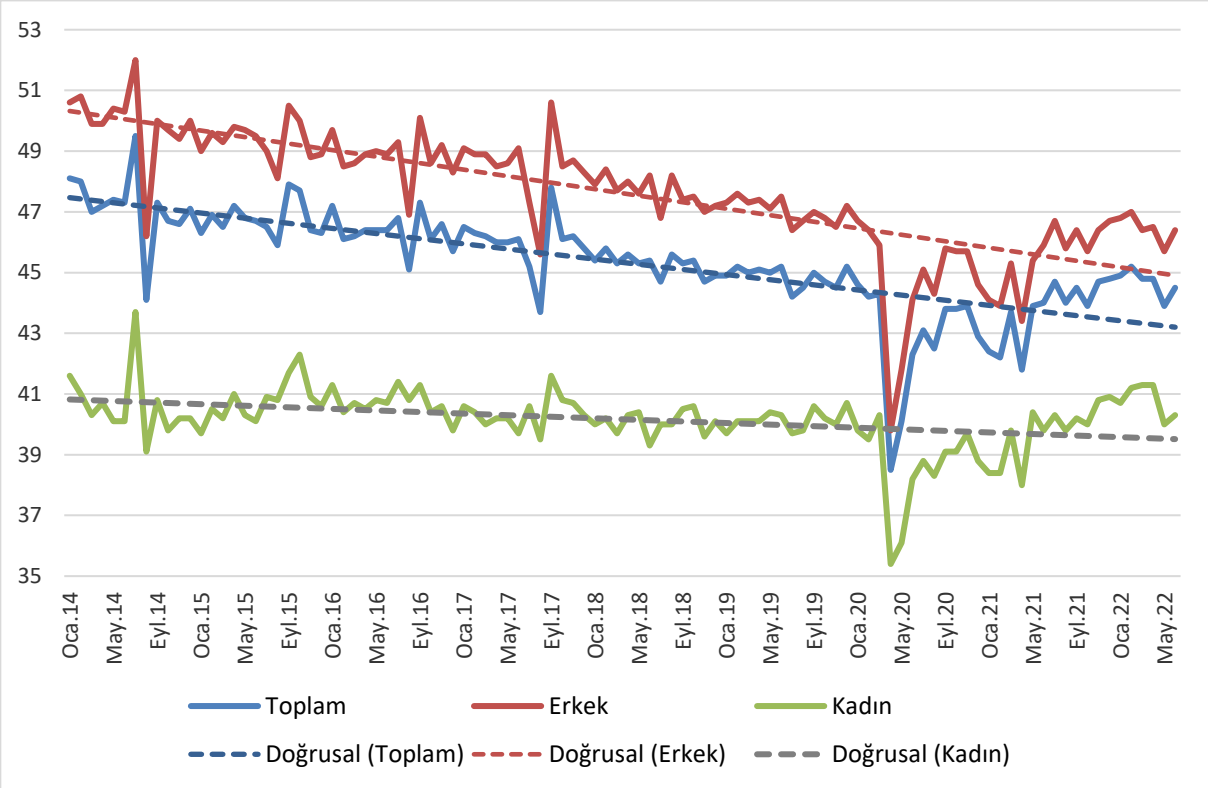

Kaynak: TÜİK, SBB
Not: Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış veriler.

İşgücü piyasalarında kadınlar açısından iki önemli gelişmeden bahsetmek mümkündür. Birinci gelişme, 2014 yılı Ocak ayı ve 2022 yılı Haziran ayı arasındaki dönemde kadınların hem toplam istihdam ve hem de haftalık çalışılan toplam saat içindeki oranlarının artış eğilimini sürdürmesidir (Grafik 2). 2022 yılı Haziran ayı itibarıyla söz konusu oranlar sırasıyla yüzde 32,4 ve yüzde 28,9 olarak gerçekleşmiştir. İkinci gelişme ise iki oran arasındaki farkın aynı dönemde kapanıyor olmasıdır. Yaşanan bu iki gelişmenin arkasında temelde iki faktörün olduğu söylenebilir. Birinci faktör kadınlardaki istihdam artış hızının erkeklerden daha güçlü olmasıdır. 2019 yılı Ocak ayından sonra hem ekonomik dalgalanma hem de salgın nedeniyle kadınlar aleyhine bu kapsamda bir zayıflama olsa da bu hız tekrar eski seviyesini yakalamıştır. İkinci faktör ise Grafik 1'de de gösterildiği üzere erkeklerin haftalık çalışma

saatlerinde yaşanan düşüşün kadınların haftalık toplam çalışma saati içinde daha fazla pay almasını sağlamasıdır. Bu gelişmeler kadın istihdamının kalitesinin artması ve toplam ücretlerden daha fazla pay alması bağlamında önemli olarak değerlendirilmektedir.

Grafik 2: Toplam İstihdam ve Haftalık Çalışılan Toplam Saat İçinde Kadınların Oranı (Yüzde)

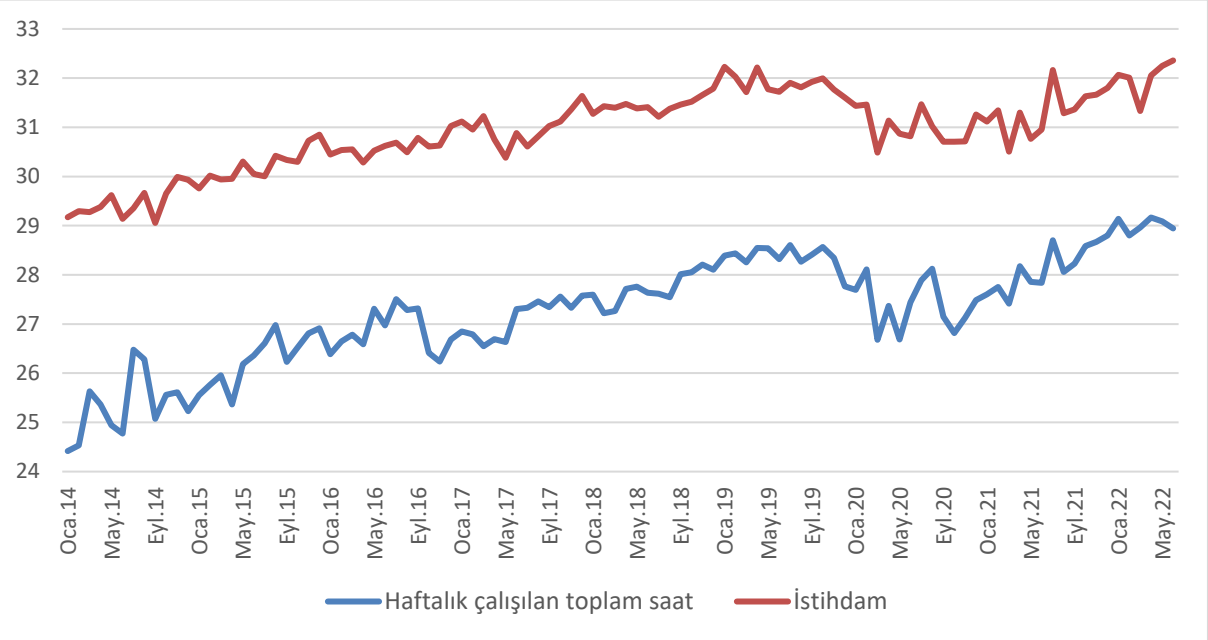

Kaynak: TÜİK, SBB
Not: Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış veriler.

2.2. İşgücüne Katılma Oranındaki Gelişmeler

2022 yılı ikinci çeyreğinde MEA işgücüne katılma oranı bir önceki çeyreğe göre 0,9 puan artarak yüzde 53,3 olarak gerçekleşmiştir. Yılın ilk yarısında iktisadi faaliyette görülen güçlü eğilimin sürmesinin etkisiyle işgücüne katılım oranında 2020 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren görülen güçlü toparlanma eğiliminin devam ettiği gözlenmektedir (Grafik 10).

2022 yılı ikinci çeyreğinde MEA işgücüne katılım oranı kadınlarda yüzde 35,3, erkeklerde ise yüzde 71,7 oranında gerçekleşmiştir. Böylece toplam işgücü yüzde 33,5'i kadınlardan, yüzde 66,5'i erkeklerden oluşmak üzere 34 milyon 429 bin seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 10: İşgücüne Katılım Oranı (MEA, %)

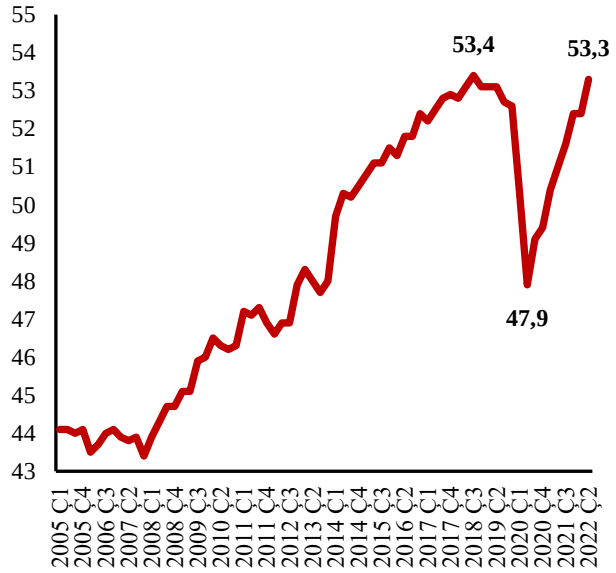

Kaynak: TÜİK

Yılın ikinci çeyreğinde güçlü talep kaynaklı yaşanan istihdam artışları işgücüne katılım oranının toparlanmasına katkı sağlamıştır. İktisadi faaliyetteki olumlu gidişatın sürmesi beklentisiyle işgücüne katılım oranlarının tedrici olarak artmaya devam etmesi öngörülmektedir.

2.3. İşsizlikteki Gelişmeler

İşsizlik oranı 2022 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 10,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde işgücüne katılım oranı yüzde 53, istihdam oranı ise yüzde 47,7 düzeyindedir. Söz konusu oranlar geçen yılın aynı döneminde sırasıyla; yüzde 50,7 ve yüzde 44,7 olarak gerçekleşmiştir.

2022 yılı ikinci çeyreğinde işsiz sayısı yıllık bazda 327 bin kişi azalarak 3 milyon 468 bin kişi olarak gerçekleşirken istihdam edilen kişi sayısı aynı dönemler arasında 2 milyon 317 bin kişi artmıştır. Böylelikle toplam işsizlik oranı yıllık bazda 1,7 puan azalış göstermiştir. İlgili çeyrekte işsizlik oranı erkeklerde yüzde 8,8 seviyesindeyken kadınlarda yüzde 12,8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde atıl işgücü oranı yüzde 20,9 düzeyindedir.

MEA işsizlik oranı 2022 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 10,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. İlgili dönemde; genç işsizlik oranı yüzde 20,3, atıl işgücü oranı ise yüzde 21,3 düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik 11).

Grafik 11: İşsizlik Oranları (MEA, %)

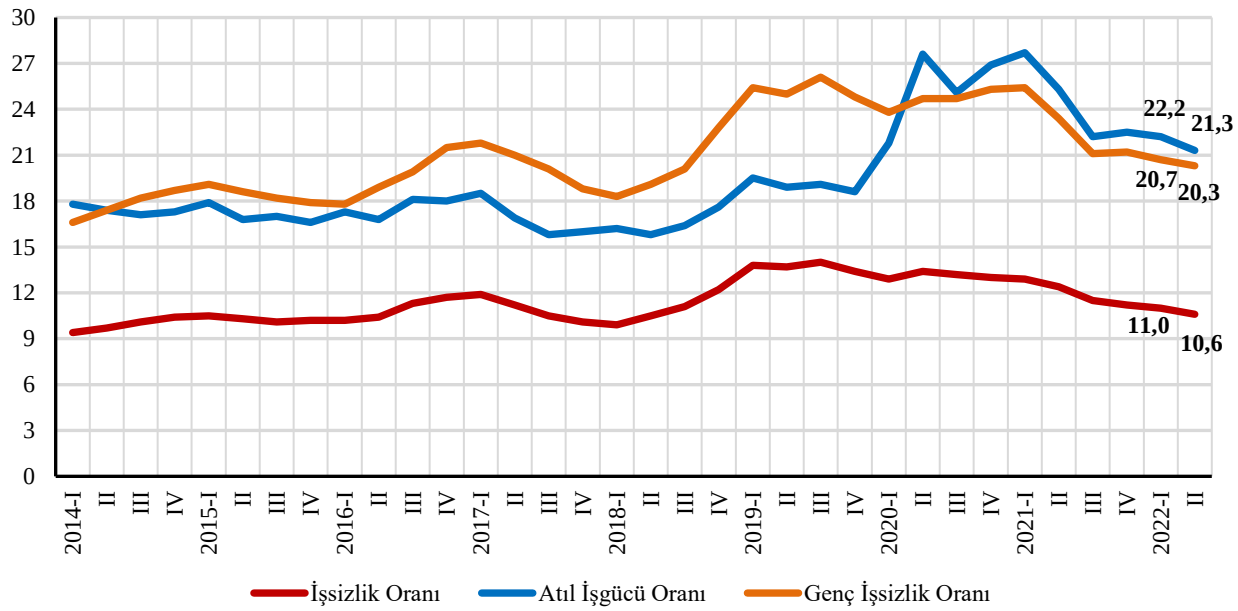

Kaynak: TÜİK

İstihdam etkisi çeyreklik bazda işsizlik oranını 2,27 puan düşürücü yönde etki yaparken katılım ve nüfus etkisi sırasıyla 1,53 ve 0,33 puan artırıcı yönde etki yapmıştır. Bu gelişmeler neticesinde MEA işsizlik oranı çeyreklik bazda 0,4 puan azalmıştır (Grafik 12).

Grafik 12: İşsizlik Oranındaki Değişime Katkılar (Puan, MEA)

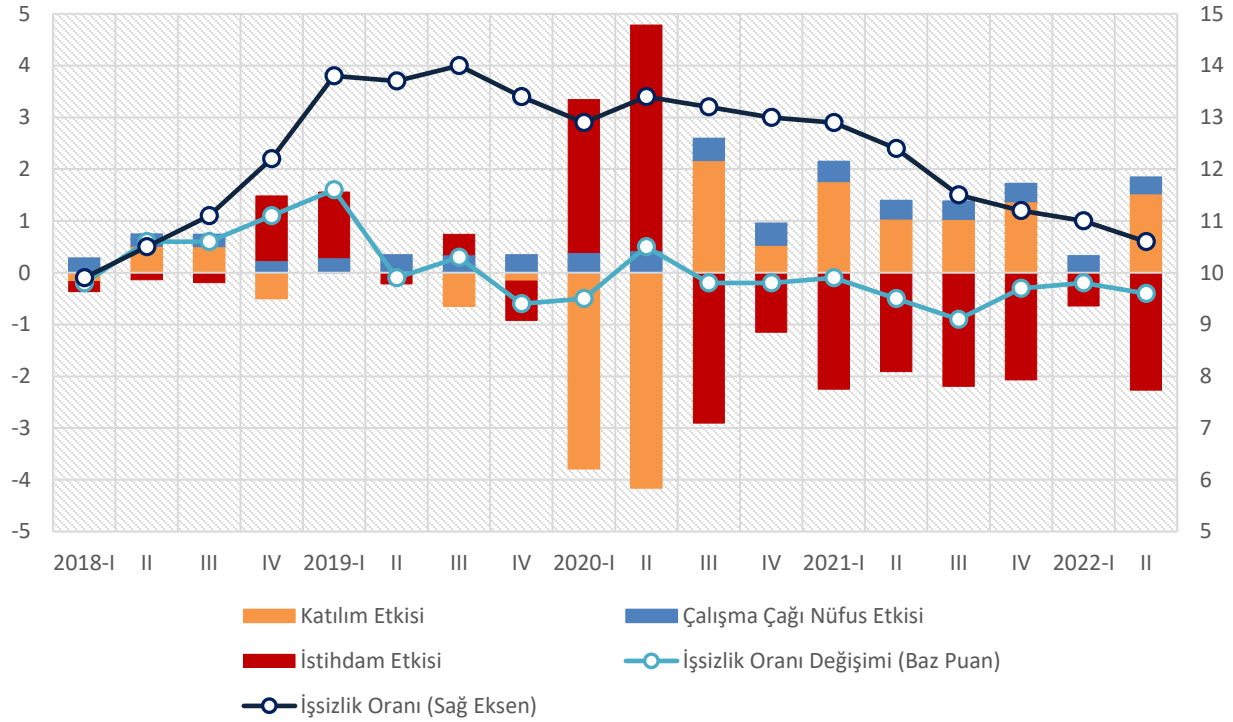

Kaynak: TÜİK HİA sonuçları kullanılarak hesaplanmıştır.

Temmuz ayında işsizlik sigortasından MEA 441 bin kişi faydalanmıştır. 2022 yılı başından bu yana toplamda 22 bin kişi düşüş gösteren işsizlik sigortasından faydalanan kişi sayısında Temmuz ayında aylık bazda 3 bin kişi düşüş yaşanmıştır (Grafik 13).

Grafik 13: İşsizlik Sigortasından Faydalanan Kişi Sayısı ve İşsiz Sayısı (MEA, Bin Kişi)

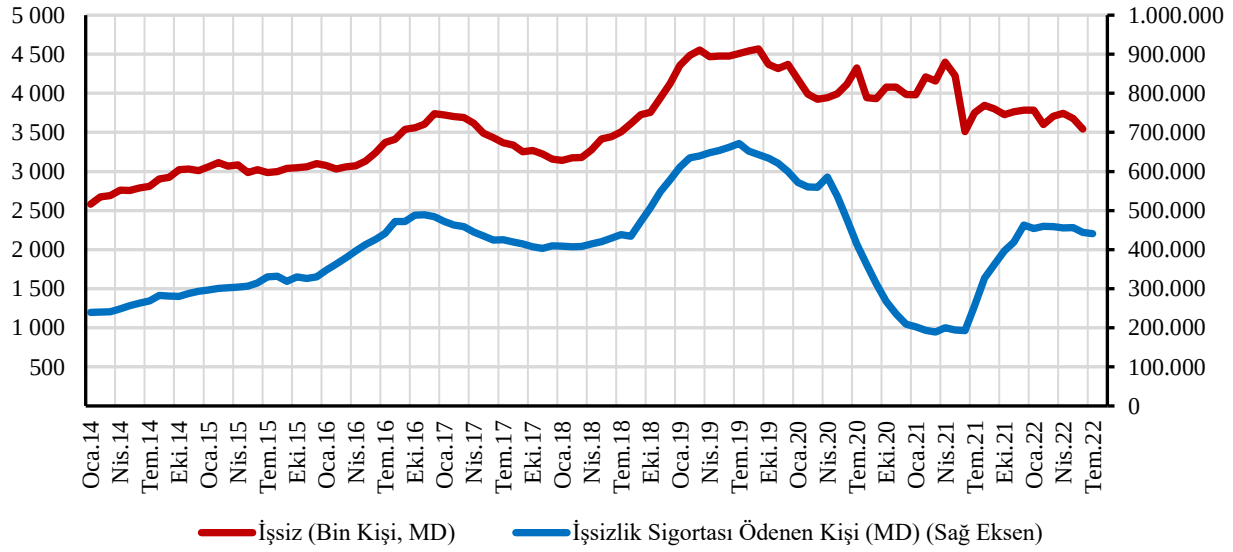

Kaynak: İŞKUR, TÜİK

Uluslararası veriler incelendiğinde, Kovid-19 salgınının ülke ekonomileri ve istihdam piyasaları üzerindeki olumsuz etkilerinin büyük ölçüde ortadan kalktığı görülmektedir. ABD dahil izlenen tüm ekonomilerde işsizlik oranı salgın öncesi seviyesinin altına inmiştir. OECD Bölgesinde işsizlik oranının Haziran ayında yüzde 4,9 olarak gerçekleştiği ve bu seviyeyle salgın öncesi seviyesinin altına gerilediği görülmektedir. Benzer şekilde ABD ekonomisinde işsizlik oranı, 2021 yılı Nisan ayında en yüksek seviyesine ulaşarak yüzde 14,7 olarak gerçekleşmiş, daha sonra gerilemeye başlamış ve 2022 yılı Temmuz ayında yüzde 3,5'e düşerek salgın öncesi seviyesinin altına inmiştir. 2022 yılı Haziran ayında MEA işsizlik oranı AB-27 bölgesinde yüzde 6,0, Almanya'da yüzde 2,8 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

2008 Küresel Finans Krizinin ardından işsizlik oranlarında yüksek artışlar yaşayan Yunanistan, İtalya ve İspanya gibi ülkelerde de salgının işgücü piyasalarına olumsuz etkilerinin ortadan kalkmaya başladığı ve işsizlik oranının 2022 yılı Haziran ayında sırasıyla yüzde 12,3, yüzde 8,1 ve yüzde 12,6 olarak gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 14).

Grafik 14: İşsizlik Oranlarının Uluslararası Karşılaştırması (MEA, %)

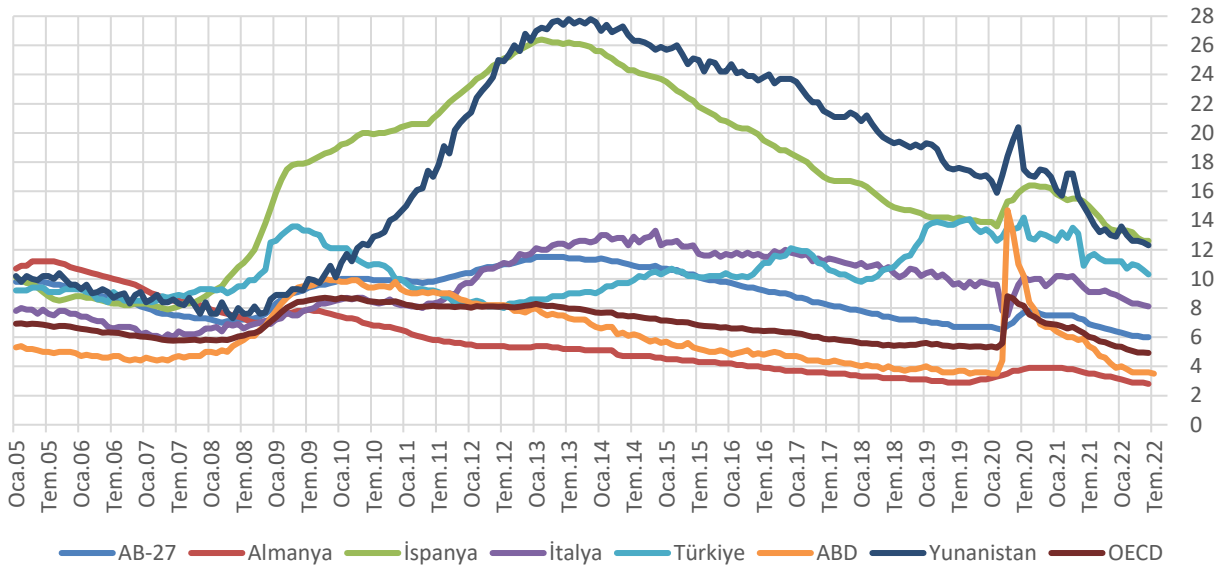

Kaynak: OECD, TÜİK

Ek Tablo: Hanehalkı İşgücü Anketi Temel İşgücü Göstergeleri (2014 I. Çeyrek – 2022 II. Çeyrek)

(Bin Kişi)	15+ Nüfus	İşgücü	İstihdam	İstihdam Tarım	İstihdam Tarım Dışı	İşsiz	İşgücüne Katılım Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Atıl İşgücü Oranı (%)
2014-I	56.646	27.602	24.802	4.740	20.062	2.800	48,7	43,8	10,1	18,7
II	56.870	28.944	26.404	5.577	20.827	2.540	50,9	46,4	8,8	16,4
III	57.098	29.089	26.188	5.604	20.584	2.901	50,9	45,9	10,0	16,9
IV	57.326	28.787	25.703	4.957	20.746	3.083	50,2	44,8	10,7	17,6
2015-I	57.543	28.684	25.432	4.782	20.650	3.252	49,8	44,2	11,3	18,8
II	57.748	29.692	26.916	5.596	21.320	2.776	51,4	46,6	9,3	15,9
III	57.973	30.083	27.047	5.930	21.117	3.036	51,9	46,7	10,1	16,9
IV	58.214	29.741	26.610	5.119	21.491	3.130	51,1	45,7	10,5	16,9
2016-I	58.431	29.572	26.357	4.826	21.531	3.215	50,6	45,1	10,9	18,1
II	58.622	30.661	27.776	5.510	22.266	2.885	52,3	47,4	9,4	15,9
III	58.835	30.863	27.376	5.759	21.617	3.488	52,5	46,5	11,3	18,0
IV	59.068	30.701	26.995	5.054	21.941	3.706	52,0	45,7	12,1	18,4
2017-I	59.565	30.715	26.816	4.979	21.837	3.899	51,6	45,0	12,7	19,3
II	59.782	31.574	28.345	5.527	22.818	3.229	52,8	47,4	10,2	15,9
III	60.002	32.064	28.686	5.852	22.834	3.377	53,4	47,8	10,5	15,8
IV	60.222	31.710	28.452	5.247	23.205	3.258	52,7	47,2	10,3	16,2
2018-I	60.413	31.451	28.139	4.977	23.162	3.312	52,1	46,6	10,5	16,8
II	60.572	32.232	29.115	5.494	23.621	3.117	53,2	48,1	9,7	15,0
III	60.734	32.930	29.272	5.679	23.593	3.658	54,2	48,2	11,1	16,3
IV	60.895	32.202	28.238	4.979	23.259	3.963	52,9	46,4	12,3	17,8
2019-I	61.098	32.036	27.335	4.687	22.648	4.701	52,4	44,7	14,7	20,5
II	61.343	32.401	28.221	5.185	23.036	4.180	52,8	46,0	12,9	18,1
III	61.591	33.152	28.482	5.611	22.871	4.671	53,8	46,2	14,1	19,1
IV	61.839	32.432	28.131	4.901	23.230	4.301	52,4	45,5	13,3	18,5
2020-I	62.117	30.887	26.699	4.150	22.549	4.188	49,7	43,0	13,6	22,5
II	62.422	29.659	25.853	4.903	20.950	3.806	47,5	41,4	12,8	27,1
III	62.730	31.558	27.364	5.367	21.997	4.194	50,3	43,6	13,3	24,9
IV	63.038	30.794	26.823	4.480	22.343	3.970	48,8	42,6	12,9	27,0
2021-I	63.320	31.668	27.391	4.570	22.821	4.277	50,0	43,3	13,5	28,3
II	63.580	32.243	28.448	5.060	23.388	3.795	50,7	44,7	11,8	24,8
III	63.837	33.564	29.652	5.432	24.220	3.912	52,6	46,4	11,7	22,1
IV	64.094	33.496	29.815	4.734	25.081	3.680	52,3	46,5	11,0	22,3
2022-I	64.334	33.282	29.418	4.362	25.056	3.864	51,7	45,7	11,6	22,9
II	64.560	34.234	30.765	4.984	25.781	3.468	53,0	47,7	10,1	20,9

Kaynak: TÜİK